

ΣΑΜΑΡΙΝΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ — ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ — ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ

Ίδιοκτησία: ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΣΑΜΑΡΙΝΑΙΩΝ ΑΘΗΝΩΝ «Ο ΣΜΟΛΙΚΑΣ»

Περίοδος Α': 'Αριθ. φύλλου 1-18, 1965-1966 ('Εφημερίς «ΣΑΜΑΡΙΝΑ»)

Περίοδος Β' — 'Ετος 5ον — 'Αριθ. φύλλου 47

Προσωρινά Γραφεία: 'Ιωάννου Γενναδίου 6 — Τ. 140

Για τα 117 χρόνια από το θάνατό του

Ο ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

Ο Κωνσταντίνος Οικονόμος, ο εξ Οικονόμων κλείνει τον μήνα αυτόν 117 χρόνια από το θάνατό του (8 Μαρτίου 1857).

Ο φίλος και οδοντίατρος κ. Δημήτριος 'Αχ. Μαντάρας, καταγόμενος εκ Τσαριτσάνης και διαμένων εις 'Ελασσόνα, έπειτα από έρευνα έπίμονη και μακροχρόνια, ανέκαλυψε στην 'Εθνική Βιβλιοθήκη 'Αθηνών άρθρο της τότε κυκλοφορούσης καθημερινής έφημερίδος «ΑΙΩΝ» της 11/3/1857 με τίτλον: «Ο ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ». Το άρθρο αναφέρεται εις τον θάνατο του μεγάλου διδασκάλου του 'Ελληνικού Γένους, και τέλειον ρήτορα της 'Ανατολικής 'Εκκλησίας, Κωνσταντίνον Οικονόμον, ο εξ Οικονόμων, ο όποιος ήτο και δυναμικό στέλεχος της Φιλικής 'Εταιρείας.

Με ιδιαίτερη χαρά φιλοξενούμε στις στήλες της «'Ωραιάς Σαμαρίνας» αυτό το άρθρο που μάς απέστειλεν ο κ. Δημ. Μαντάρας, με την συμπλήρωση 117 χρόνων από τον θάνατο του Κωνσταντίνου Οικονόμου, ως φόρο τιμής και εύγνωμοσύνης μας.

Ο μέγας της 'Ανατολικής 'Εκκλησίας Ρήτωρ, ο τέλειος και εύφραδής του 'Ελληνικού Γένους Διδάσκαλος, ο πρώτιστος των συγγραφέων της νέας 'Ελλάδος, ο πανηγυριστής των μαρτύρων και των ήρώων του άγώνος της ανεξαρτησίας, ο πιστός στρατιώτης και μέγχι τελευταίας πνοής άφωσιωμένος μάρτυς της Πίστewς και της Γλώσσας του 'Ελληνικού, ο Κωνσταντίνος Οικονόμος, ο εξ Οικονόμων, δέν ύπάρχει σήμερον έν τοίς ζωόν. Πένθιμοι και θαρύνχοι κώδωνες των 'Εκκλησιών άνήγγειλαν εις την πενθούσαν έλευθεράν πρωτεύουσάν της άναγεννημένης 'Ελλάδος, ότ ο λύχνος, ο φωτίζων αυτήν και καλλύνων την νέαν πορείαν του 'Εθνους, έσθυσεν. Τή ώρα 4 μ.μ. της τελευταίας Παρασκευής, της 8 του Μαρτίου ήμέρας, παρέδωκεν έν γαλήνη προς τον Κύριον τό πνεύμα της ζωής αυτού ο περιώνυμος φωστήρ της όλης 'Ορθοδοξίας. Και έν τή ταπεινή αυτού δωμάτιω, καταφράκτους έχοντι τους τοίχους από βιβλίων παρά την μικράν τράπεζαν, έφ' ής έγγραφον τσαούτα άριστουργήματα της νέας 'Ελληνικής φιλολογίας, οι θαρείς και σπλθοντες λόγοι της εύγλωττίας, έκκειτο ήδη άπνους ο μέγας Συγγραφέας.

Ο βίος του Οικονόμου, περαιωθείς επί χρόνους μακρούς και διεληθών δι' έποχών μεγάλων και κρίσιμων, έργον άπλούν 'Εφημερίδος ούκ έστι. 'Ανήκει εις την έμβριθή μελέτην της Ιστορίας του όλου 'Ελληνικού. Ο Οικονόμος, εξέχων έν τή χορεία των θείων εκείνων έργων, όπτινες προποίμασαν τον νουν και την καρδιάν του 'Ελληνικού 'Εθνους εις την άγιαν έπικήρουν του 1821' ο Οικονόμος, διαπρέπων έν τοίς νέοις άποστόλοις της άναστάσεως του Γένους, συγκεφαλαίοι έν τή προσωπία αυτού σ'οσημα και περίοδον όλόκληρον. 'Ημεις ούτε δύναμεθα, ούτε τολμώμεν σήμερον, όπως ακολουθήσωμεν τον άνδρα έν τή πορεία αυτού, καθ' όλας αυτής τās λεπτομερείας. 'Αναμνησκομεν μόνον την Σκολήν της Σμύρνης, έν των φυτρωέντων εκείνων, έν οίς έβλάσπησαν αι δάφναι της νεωτέρας 'Ελλάδος' άναμνησκομεν τās έργασιας της 'Εκκλησίας και τά μαρτύρια αυτής. Τίς, άναπολύν τās ωραιάς εκείνας έποχές, δύναται, όπως χωρίση από αυτών τον Οικονόμον; Λέγομεν άρα περί Οικονόμου, ό,τι ήν δυνατόν έν τή άκμή της λύπης και του πένθους, του κατέχοντος την καρδιάν παντός 'Ελληνος, και μάλιστα νέου, όταν τον ένα κατόπι του άλλου άπνοας θλήτη ένώπιον αυτού τους προμάχους της έλευθερίας,

τους έν στεναγμών και μαρτυρίω παρασκευάσαντας την άνέγερσιν πατρίδος δούλης!

Αί τελευταία αυτά στιγμαι του μεγάλου διδασκάλου υπήρξαν ή άνακεφαλαίως του μακρού και διακεκριμένου βίου αυτού. Καθ' όλην την ήμέραν της Παρασκευής ούδ' έπαυσε ρητορεύων, ούδ' έπαυσε διδάσκων. Πρίν δε έκπνεύση, προσυχήθη έγκαρδίως τή θεώ και τό Πιστεύω άπαγγείλας, ύμολόγησε διά φωνής ήχηράς την θεοίτητα των έπίτα Οικουμενικών Συνόδων. Τσαούτην δε διετήρησε δύναμιν νόος και έν αυτή τή έσχάτη ώρα, ώστε τελουμένου του Εύχελαίου, διώρθεσε φράσιν του ιεροϋ Εύαγγελίου έσφαλμένως παρά του ιερέως άναγνωσθείσαν. "Όσοι νύτ' ύπνοσαν, ίνα άκούσωσι του εύγλωττου τούτου άνδρός, πλέκοντος επί της κλίνης του θανάτου τον πανηγυρικών της 'Ελληνικής γλώσσας, και άναπτύσσοντος τό πνεύμα του 'Ελληνισμού και της 'Ορθοδοξίας, θέλουσιν επί μακρόν καιρόν τιμήσιν έν τή μνήμη αυτών την θαυμασίαν αυτήν εικόνα. "Όσοι δε είδον αυτών νεκρόν καθήμενον επί του έκκλησιαστικού θρόνου, φέροντα την ιερατικήν στολήν και επί της κεφαλής την μίτραν, δώρα πολύτιμα της τελευταίας Βασιλείας της Γεωργίας, κρατούντα δε έν τή άριστερή κόλπω τό ιερόν Εύγγέλιον, και ένπνένισαν εις την ύψιμέτωπον και θαυπηώγωνα εκείνην μορφήν, φέρουσαν τον τύπον του νοός και της έμβριθείας, ήνωμένον μεθ' όλης της χάριτος και της λεπτότητας, ήτις άνευρίσκεται εις μόνα τά πρόσωπα των 'Ελλήνων, έπίστευσαν, ότι ένώπιον αυτών έθεώρουν ένα των μεγάλων εκείνων και θεοφόρων 360 Πατέρων της έν Νικαία Οικουμενικής Συνόδου, ήτις διετύπωσε τό Χριστιανικόν 'Ορθόδοξον Δόγμα και έρριψε τά θεμέλια του νέου 'Ελληνισμού. Ο προσερχόμενος εις άσπασμόν της δεξιάς του σεβασμιού Γέροντος, της δεξιάς, ήτις τόσα περί 'Εκκλησίας και 'Εθνους έγγραφεν, έπίστευεν, ότι τά χείλη εκείνα, ει και νεκρά, έμελλον, ίνα κινήσιν, και ό,τι οι όφθαλμοί εκείνοι, οι βλοσυροί, δέν ήσαν νεκροϋ όφθαλμοί κεκλισμένοι, άλλα κλιναντα θλέφορα ζώντος προσώπου και εις οκέφιν θευθισμένου. Ο Οικονόμος, και νεκρός, έφαινετο ρητορεύων και διδάσκων.

Η κηδεία του νεκρού έγένετο έθνική. Η Α.Μ. ο Βασιλεύς ήμών, έξαιρετικήν άπονέμων τελευταίαν τιμήν εις την μνήμην του περιφανούς άνδρός, και γινόμενος ούτως ο πρώτος διερμηνεύς της εύχής των 'Ελλήνων άπάντων, διέταξεν, όπως άπονεμθώσι πρώτον τό παράσημον των Μεγάλων Ταξιαρχών,

25η ΜΑΡΤΙΟΥ

Σε κάθε της πατρίδας μας μεριά ή γαλανή σημαία κυματίζει.

Στή θάλασσα και σ' όλη τη στεριά, ή Θεία των προγόνων Λευτεριά τή δόξα στών παιδιά της τή χαρίζει.

Στά κάστρα, στα βουνά, και στα χωριά

ο 'Ελληνας με πόθο ξεστομίζει
«Ζήτω ή 'Ελλάδα, Ζήτω ή Λευτεριά!»
Ι. ΠΟΛΕΜΗΣ

και δεύτερον αι τιμαί του 'Αντιστρατήγου εις τον νεκρόν. Η θασιμική έμπνευσις υπήρξεν άληθώς έπιτυχής, ένθουσιώδης, όλως 'Ελληνική. Είς Διδάσκαλος του Γένους, όποιος ο Οικονόμος, ίσοδυναμεί προς Στρατάρχην. Μορφωτής καρδιάς και νοός, τι διαφέρει, ειμή κατ' όνομα ενός Στρατάρχου, ό έργοϋντος εις την νίκην επί του πεδίου της μάχης; Οι Συνοδικοί άπαντες και Κλήρος πολλός, οι 'Υπουργοί και τά Βουλευτικά Σώματα, οι Πρόεδροι της Ρωσίας και Βαθαρίας και 'Υπασιπτοί του Βασιλέως, ο στρατός της πρωτεύουσας και ή ύπαλληλία όλόκληρος, οι φοιτηταί του Πανεπιστημίου, της Ριζαρείου Σχολής, των Γυμνασίων και λοιπών Σχολείων, ένθρόνισαν μετά του όλου συρρέσαντος λαού της πόλεως, συνώδευσαν τον νεκρόν εις την έσχάτην αυτού κατοικίαν μετά πομπής, όποιαν άλλην δέν είδον εισέτι αι 'Αθήναι. Μουσικά 'Εκκλησιαστικά δύο, ή 'Ελληνική και ή Ρωσική, στρατιωτικά δε τρεις, προηγούμεναι του πεζικού, ίππικού και πυροβολικού, συνεπλήρουν την πένθημον ταύτην κηδείαν. 'Ιδίως έτίμησαν έαυτούς οι Δικηγόροι της Πρωτεύουσας, προτειναντες, προς τιμήν του διδασκάλου του Γένους, την παύσιν των Δικαστηρίων κατά την πένθημον ταύτην ήμέραν, μετά των Δικαστών δε άπάντων άποτελέσαντες έν κατανύξει την μεγάλην νεκρώσιμον πομπήν. Θέσκη έπί τήν λεωφόρον του 'Ερμού, του Αιόλου και του Σταδίου οικιών έπυκνούντο υπό πλήθους γυναικών μελανοφορούσων και θευθισμένων έν τοίς δακρύοις. 'Από της 'Αγίας Ειρήνης συνωδεύθη ο νεκρός εις την Ιεράν Μονήν των 'Ασωμάτων, όπου και έτάφη παρά τή άριδίμω Κυνουρίας Διονυσίω, καθ' ήν έζη ήμωv θέλποιν αποχωριζόμενος άφ' ήμωv ο μέγας διδάσκαλος και μέγας συγγραφέας. "Ότε δε κατεβήζετο έν τή τάφω, ο στρατός άπας, παρατεταγμένος προ του περιθόλου της Μονής, έπυροβόλησε τρίς. Παράδοξον ίσως φανήσεται τοίς Εύρωπαίοις, ό,τι, κηδευσόμενοι ιερέως και διδασκάλου άπλού, παρέσθη ο στρατός πυροβολών' αλλά ο γνωρίσας έκ του σύγγενου την 'Ελλάδα και σπουδάσας αυτήν, ού-

ΠΙΝΔΟΣ

Της Σοφίας 'Αναστασιάδη

4ον

"Ετσι, δεμένοι φυσικά και ψυχικά με τον κόσμο του, νιώθουν το βουνό σά στοιχείο τους — έξω από αυτό, λές, δε μπορούν να ζήσουν. Δέν είναι τυχαίο ότι τούτη ή προσήλωση στη φύση παίρνει διαστάσεις πραγματικού φαντασμού προπάντων στη Βόρεια Πίνδο, στο συγκρότημα των χωριών που τριγυρίζουν τα κράπεδα του Σμόλικα και της Βασιλίτσας. 'Εδώ τα χωριά, χτισμένα σε μεγάλο ύψόμετρο — τό μεσοχώρι στη Σαμαρίνα περνάει τα 1600 μέτρα — και έκτεθειμένα στο θαρύ Μακεδονίτικο χειμώνα, άδειάζουν από τό φθινόπωρο όλόκληρο τον πληθυσμό στα χειμαδιά της Θεσσαλίας και τό Νοέμβρη δε μένουν στα βουνά παρά δυο-τρεις οικογένειες για τή φύλαξη των σπιτιών.

Κι αυτοί οι πληθυσμοί, που τό μισό χρόνο ζουν στον κάμπο, που χαίρονται τις εύκολίες του και άντισταλάνται τις δυνατότητες του, που τους τριγυρίζει ένας άλλος κόσμος και άλλες συνήθειες, είναι αυτοί ίσα-ίσα οι πιο πιστοί στα παλιά έθιμα, νιώθουν σαν σε έξορία και άδυστη τη τους δέρνει ή νοσταλγία για τις ψηλές πατρίδες των βουνών.

Τά τραγούδια τους πανηγυρίζουνε τό Γυρισμό. 'Ο γυρισμός τους εκεί-πάνω μέσα στον 'Απρίλη είναι μια πραγματική άνάσταση. 'Ολόκληρη ή διαδρομή στα βουνά, ένας ξεσηκωμός και μια διασκέδαση. Τότε γίνονται τ' άρραβωνιάσματα κι οι γάμοι — ο καθένας άφορμή για μιάν άτέλειωτη σειρά από πολύπλοκες τε-

δόλως θαυμάζει. 'Ο Κλήρος προηγίτη παρ' ήμίν του έθνικού άγώνος, και κοινή υπήρξεν ή εργασία αυτού μετά των μαχητών προς την άπόκτησιν της έλευθερίας. Πώς άρ- ήδύνατο, ίνα στερηθί και ο στρατός του καθήκοντος, όπως άποδώρη τον τελευταίον εύγνώμονα αποκαίρεισμον εις άνδρα, όλος ο Οικονόμος;

'Εξεφωνήσαν δε λόγοι δύο, έν μίεν τή 'Εκκλησία υπό του δεινού έλληνιστου και εύγλωττου Κυρίου Μιχαήλ Γ. Σκινά, έν δε τή τάφω υπό του Κ. 'Ανδρέου Ρηγοπούλου, εύφους και πεπαιδευμένου Δικηγόρου, άνήκοντος εις την νέαν γενεάν. Σήμερον δημοσιεύομεν τον εξαίρετον λόγον του Κ. Σκινά, έπιφύλασσόμενοι, όπως δημοσιεύωμεν δια του έπομένου φύλλου και τον έτερον του Κ. Ρηγοπούλου.

Ο Κύριος και θεός ήμωv άναπαύσαι την ψυχήν σου, μεγάλε διδάσκαλε και άξιωμακάριστε άνερ Κωνσταντίνε Οικονόμε! Καθώς δε ζών ούτω και άποθανών εύχου παρά τή θεώ όπως κρατύνη ήμās έν τή αληθεία, έν τή αφοσίωσει προς την 'Ορθοδοξίαν, έν τή προς την πατρίδα έρωτι, έν τή ύπακομή κατά των έξωθεν πειρασμών, καθ' ών ύπάρξας εις των διακεκριμένων ύπηρετιών της 'Εκκλησίας του μεγάλου θεού ήμωv. Αιώνια ή μνήμη σου!

Λετές και έξαντλητικά γλέντια. 'Ο κάθε άγιος στη γιορτή του έχει τό πανηγύρι του. 'Αν' τους πρώτους ο 'Αη-Γιώργης, που τους πρωτοσμίγει στα βουνά, και ή 'Αγία Παρασκευή, ή προστάτισσα των κτηνοτρόφων.

Μά πανηγύρι μέσα στα πανηγύρια, τό μεγάλο πανηγύρι του Δεκαπενταύγουστου, τό πανηγύρι της Βλαχοπαναγιάς. Τότε ούτε οι «παρπανημένοι» δέν άντέχουν. Και συνοδείες άτέλειωτες σχηματίζονται, μπαίνουν στο δρόμο, κορδελιάζονται στα μονοπάτια — για ν' άδειάσουνε στις ψηλές βουνοπλαγιές γιατρούς, δικηγόρους, δασκάλους, έμπόρους, που κι από τις πιο άπόμακρες πολιτείες της Μακεδονίας και της Θεσσαλίας, παρατάνε τις δουλειές τους για τό χρονιάρικο προσκύνημα της πατρίδας.

Κι άλλο δέν είναι παρά χρυσόκέντητα τσικέτα και γιορτινές φουστανέλλες που βλέπετε ν' άνεβοκατεβαίνουν στα στενά δρομάκια, τα πνιγμένα στον καπνό από τ' ά σουβλιστά άρνιά, να ηγαυοέρχονται στην πλατεία της ένεκλησιάς, ή να χορεύουν, να χορεύουν — στον ήχο βιολιών, που δε λένε να πάψουν, είτε με τη συνοδεία αυτών των άλλόκοτα μεγαλοχολικών, μακρόσυρτων τραγουδιών που μπλέκονται άναμεταξύ τους, έτσι που να μην ξερίεις πιά που τελειώνει τό ένα και που άρχινάει τ' άλλο...

"Εχουν να πουν για ένα Σαρμανιώτη που ο περασμός του κέρδους και της καλοπέρασης τον κράτησε τρία όλάκερα χρόνια κάτω, στην 'Ελασσόνα, πως τέταρτο δε μόρεσε ν' άντέξει. Και πήρε τον άνήφορο κατά τη Σαμαρίνα. "Όταν έπιασε μέσα στο δάσος της τή βρύση του Κόντουρο — άντικείμενο της μεγαλύτερης νοσταλγίας για τους Σαρμανιώτες, γιατί από δω πίνουν τα σύνορα της Σαμαρίνας και λίγο παραπέρα θά την πρωτοαντικρύσετε και την ίδια, στεφανωμένη από τις ψηλές ράχες του Γκουργκούλιο και της Γομάρας, μέσα στο θρίαμβο των φαραγγιών και των άγριων πεύκων της — ρίχτηκε πάνω της σαν μανιάκος, την άγκάλιασε κλαίγοντας, άρχισε να φιλάει τις πέτρες της και να φωνάζει την περιφρόνηση του για τά λαχανικά του κάμπου:

— Κόντουρό μου, Κόντουρο! Να βράσω τά μπόμια και τά μπεντιζάνια τους! Κόντουρο και πάλι Κόντουρο!

Αυτός ο Βλάχος που, δοσμένος σε μιάν όρμη όλάκερου του είναι του, γονατίζει και δέρνεται στο χώμα, γαντζώνεται στις πέτρες, φιλάει το νερό — διαγράφεται σά σύμβολο της άπόλυτης ψυχικής και ύλικής σγάφειας του βουνού με τους ανθρώπους του.

Κι ή Πίνδος που, τους νιώθει πιά σαν κομμάτια από την ίδια την ούσία της, καταδέχεται να σημάδεψει πάνω στο χαρακτήρα τους, την άποκάλυψη του χαρακτήρα του δικού της.

